

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Josse de Voogd

‘Er is behoefte aan een verbindende partij met een gemeenschapsverhaal’

Welke partij kan anno 2017 haar kiezers en hun stemgedrag nog eenduidig begrijpen? Ten tijde van de verzuiling was de loyaliteit van verreweg de meeste Nederlanders aan één partij heel sterk. Veel van deze natuurlijke kiezersloyaliteit is met de ontzuiling verdwenen. Het ‘lezen’ en goed begrijpen van verkiezingsuitslagen is daarmee een vak apart geworden. Het vergt door de toename van beschikbare data (per stembureau, per categorie kiezers) een grotere vaardigheid om chocola van een uitslag te kunnen maken. Voor wie goed heeft leren lezen, zijn achter de uitslagen echter herkenbare patronen van kiezersgedrag zichtbaar. Josse de Voogd heeft als electoraal geograaf dit lezen bijna tot kunst verheven.

* * *

De Voogd: ‘Tot ongeveer 1967 stemden Nederlanders op basis van religieuze, levensbeschouwelijke opvattingen. Daarna stemden ze meer en meer langs lijnen van inkomensverschillen en verschillen tussen stad en platteland. De laatste jaren zijn leefstijl, opleiding en de mate van vertrouwen – bijvoorbeeld in de economie, de samenleving of de globalisering – vaker dominante criteria voor kiezers.’

‘Alle kiezers en partijen bewegen zich op twee assen, namelijk de verticale as “individueel-collectief” en de horizontale, economische as “rechts-links”. Het CDA staat in dat assenstelsel net iets onder het midden, meer

FOTO: CHARLOTTE ODIJK

JOSSE DE VOOGD (1983)

Electoraal geograaf en zelfstandig onderzoeker. Van zijn hand verschenen onder meer *Bakfietsen en rolluiken*, *Nieuwe scheidslijnen op de kaart* en *Het ongelijkheidsdebat in land en stad*.

collectief dan individueel, en economisch gezien meer aan de rechterkant. GroenLinks bijvoorbeeld zit meer linksboven (meer individueel en economisch links), terwijl de pvv zich rechtsonder bevindt. Het is interessant om te zien dat in verkiezingen stemmers zich zelden van linksboven naar rechtsonder

bewegen, maar eerder in een cirkelbeweging opschuiven. Zo zie je bijvoorbeeld dat kiezers in oude arbeiderswijken van industriële steden over de jaren heen opschuiven van de PvdA, via de SP, naar de Pvv.’

Soms is verder in de geschiedenis terugkijken belangrijk om huidig stemgedrag goed te kunnen begrijpen. ‘Opvallend is dat de oude bestandslijn tussen protestants Noord-Nederland en rooms-katholiek Zuid-Nederland uit de Tachtigjarige Oorlog gestold lijkt te zijn in een scheidslijn in politiek-bestuurlijke culturen en daarmee ook in andersoortig stemgedrag. Boven de lijn Nijmegen-Rotterdam zijn kiezers vaker inhoudelijk gericht, maar naarmate men zuidelijker (en oostelijker, zoals het overwegend katholieke Twente) kijkt, wordt het belangrijker aan welke persoon je je stem wilt geven. Het kan het CDA bij verkiezingen dan helpen met een katholieke zuidelijke lijsttrekker aan te treden.’

‘De relatie tussen stemgedrag en soort woonplaats – stad (dertig procent), platteland (twintig procent) of middenland (vijftig procent) – wordt zelfs zichtbaar in hoe kiezers hun huizen, tuinen en leefruimten hebben georganiseerd. Zeggen huizen natuurlijk iets over inkomens, de tuininrichting zegt vooral ook iets over wereldbeeld. Mensen met tuintjes zonder veel groen stemmen opvallend vaak Pvv, mensen met groenere tuinen met daarin ook aantal evergreens zijn weer vaker CDA-minded.’

‘Binnensteden zijn vaak terrein voor GroenLinks en D66, en naarmate je meer naar buiten beweegt komen daar andere partijen bij. In duurdere wijken bevinden zich meer VVD- en CDA-kiezers, in oude arbeiderswijken zijn het vaak overwegend SP-, Pvv- en PvdA-kiezers. Wie goed kijkt, ziet op buurt-

niveau natuurlijk wel nuanceverschillen.

Belangrijk om te zien is dat naast de bekende Biblebelt ook een zogenoemde ‘Green Belt’ is ontstaan. Deze loopt via Alkmaar, Amsterdam, Utrecht en Amersfoort door tot Nijmegen. Dit zijn steden waar veelal hoger opgeleiden groen stemmen, soms meer marktgestuurd (D66), dan weer meer staats- en subsidiegeleid (GroenLinks). Een centraal thema is dat de segregatie in stadswijken heeft doorgezet: individualistische (vaak welvarende) naast meer collectieve (vaak minder welvarende) wijken. De stad als optelsom van losse wijken zet de samenhang onder druk. Het CDA kan hierin met zijn verbindende verhaal een belangrijke brugfunctie vervullen, want eenzaamheid en vergrijzing kunnen ontwrichtend werken op het welvaren van inwoners van de steden.’

* * *

‘Verkiezingen worden steeds meer gewonnen in het middenland, het gebied tussen stad en platteland. In gemeenten zoals Alphen aan den Rijn, Hellevoetsluis en kleine stadjes of grote dorpen zoals Tiel en Deurne. In het middenland zit de grootste CDA-aanhang, en daar is ook nog meer winst te halen voor het CDA als partij met een sterk sociaal en bindend verhaal voor alle generaties. Het is belangrijk daarbij de ruimte op te zoeken voor een sociaal-cultureel wat rechtser (gezond nationalisme, migratiebeleid), maar sociaaleconomisch iets linksere koers (meer zekerheid: vastere contracten, betere AOW, basisbeurs). Als deze ruimte gevonden wordt, ook in de stadswijken die behoefte hebben aan meer samenhang, voorzie ik een verdere groei voor het CDA bij de komende verkiezingen.’

door Bas Aghina